

Kapitola 14

Dálný východ v české zahraniční politice

Rudolf Fürst

DÁLŇÝ VÝCHOD V ČESKÉ ZAHRAŇIČNÍ POLITICE: VÝCHODISKA

Oblast Dálného východu (DV) je v soudobé zahraniční politice ČR obecně vnímána jako součást dlouhodobých globálních zájmů státu, s důrazem především na ekonomickou sféru, specifické politické priority na DV Česká republika nemá. *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003–2006* explicitně DV nezmiňuje, vztahy s Asií jako celkem jsou v bodě č. 4.4 (*Úkoly zahraniční politiky České republiky*) vřazeny společně do skupiny Asie, Afriky, Austrálie a Latinské Ameriky.¹ Dle tohoto dokumentu MZV mají vztahy ČR se zeměmi Asie a oblasti Pacifiku „sledovat vyváženost a soulad s politikou... EU“ vůči této oblasti. Na stejném místě se uvádí, že hospodářská politika ČR se má soustředit na členské země ASEAN, v politické oblasti půjde zejména o zapojení do multilaterálního rámce Setkání Asie–Evropa (ASEM). Jde tedy o nekonkrétní vyjádření s překvapujícím vyzdvižením země ASEAN (tj. jihovýchodní Asie), které z politického i hospodářského hlediska ČR zatím zjevně stojí za významem zemí z DV – ČLR, Japonska, Jižní Koreje (Korejská republika), Severní Koreje (KDR), Tchaj-wanu, nebo z jiného regionu Indie a Pákistánu. Není zmíněna možnost vlastní individuální alternativy od politiky EU. Akcent na multilaterální sdružení ASEM zase vytváří dojem, jako by bilaterální kontakty ČR s jednotlivými asijskými zeměmi byly upozaděny. Ani *Programové prohlášení vlády* (tj. současné vlády) se v bodě *Zahraňiční a bezpečnostní politika* explicitně o roli Asie – a tím méně DV – v české zahraniční politice vůbec nezmiňuje.²

S příliš obecnou dikcí předchozích východisek v roce 2007 kontrastuje myšlení příslušného teritoriálního odboru MZV (Odbor států Asie a Pacifiku), který pokračuje ve snaze formulovat i naplňovat promyšlenou a ucelenou koncepci, vyjádřenou v písemném materiálu *Česká republika v Asii*, jenž kromě DV pokrývá oblast většiny Asie.³ Tento interní materiál ministerstva zahraničních věcí, první svého druhu za

dobu existence ČR, byl zpracován v roce 2006, posléze v následujícím roce byl postoupen připomínkám českých akademických institucí a specialistů na asijskou tematiku. Jeho ideou bylo překonávat jednostrannou orientaci české zahraniční politiky na Evropu a Západ vůbec, diverzifikovat české zájmy – zejména ekonomického druhu – do více oblastí než jen na Západ a využít tradice již existujících kontaktů v Asii a reálných možností, daných prudkým ekonomickým rozvojem této části světa.⁴

Obecná charakteristika české zahraniční politiky vůči Dálnému východu

V České republice je tradičně věnována velká pozornost Číně, nicméně v kontextu evropsko-čínských vztahů nelze ČR považovat v čínské optice za významnou zemi. Ani samu EU nelze počítat ke klíčovým aktérům s významným politickým vlivem na Dálném východě i přes existující „strategické partnerství“ mezi EU a ČLR a spolupráci EU a jednotlivých evropských zemí s asijskými partnery v rámci sdružení ASEM.

Z české perspektivy patří země DV především k významným zahraničním investořům, zejména v případě Japonska, po Německu druhého nejvýznamnějšího investora v ČR vůbec, a dále Korejské republiky a Tchaj-wanu. Je evidentní, že česká zahraniční politika má blíže k těmto moderním demokratickým státům než k neautoritářské ČLR, která navíc podporuje problematické režimy ve třetím světě. Přesto rozdíly v politické kultuře nelze považovat za explicitní a významné téma. I přes nepřítomnost politických zájmů státu na DV nelze ponechat stranou zájem České republiky o problematiku lidských práv a o podporu demokratického proudu v Asii.

Dynamika vztahů v rámci regionálních seskupení ve sledované oblasti DV vychází zejména z existence Šanghajske organizace pro spolupráci (ŠOS),⁵ ASEAN, případně ASEAN + 3 (ASEAN + Japonsko, ČLR, Jižní Korea). Silící vliv Pekingu a jeho stále profesionálnější a aktivnější zahraniční politika s důrazem na *soft power*, multilateralismus, vzájemné nezasahování do vnitřních záležitostí a pozvolné odstraňování obchodních překážek upevňuje postavení ČLR v Asii. Rostoucí ekonomická provázanost ČLR se sousedními asijskými státy je objektivní trend, který zpětně ovlivňuje politické postoje těchto zemí vůči Pekingu. Nelze hypoteticky vyloučit strategickou polarizaci mezi ekonomicky a politicky spjatým společenstvím ČLR a jejich satelitů, a na druhé straně skupiny zemí s politickou a bezpečnostní vazbou na USA – Japonska, Jižní Koreje, Tchaj-wanu, a možná i Indie a Vietnamu – vezmeme-li v úvahu další regiony.

Politické dění na Dálném východě lze pokládat za oblast mimo možnost aktivního a přímého vlivu ČR. Česká republika se na DV orientuje především na prevenci konfliktů, podporu odzbrojení, poskytování rozvojových programů, humanitární pomoci, rozvoj ekologie, vzdělání, zdravotnictví, vědy a kultury. Zájem o pokrok v oblasti lidských práv, demokracie a dobrého vládnutí (*good governance*) ČR realizuje v rámci kolektivních aktivit EU, OSN, v menší míře na nevládní úrovni prostřednictvím nadací a občanských iniciativ.

V přístupu ČR k zemím DV vykristalizovala kontinuita, kterou neovlivňuje střídání vlád. To platí i v případě Číny, která je – kromě Severní Koreje – vnímána nejvíce kriticky, avšak hlavní proud české politiky je pragmatický a orientovaný zejména na ekonomické aspekty. Ve sledovaném roce 2007 se to projevilo v podobě častých

návštěv politiků vládní ODS v Číně, kterými navazují na trend vytvořený předchozí středo-levicovou vládou.

Z hlediska českých priorit na DV se jeví jako důležité vztahy Evropské unie s asijskými partnery. Česká republika se musí připravit na svou úlohu předsedající země v Radě EU, která povede mj. obtížnou agendu s ČLR. V tomto ohledu je třeba jako novou skutečnost ve vztahu EU–ČLR uvést pokračující zkomplikování vzájemných vztahů v roce 2007, které byly po předchozích letech (2004–2006) ve znamení entuziasmu posléze ochlazeny nezvykle kritickým vyzněním zprávy Evropské komise z října 2006, kladoucí důraz na plnění vzájemných závazků.⁶ V roce 2007 se asertivnější postoj EU vůči Pekingu realizoval v řadě jednání eurokomisařů⁷ s jejich čínskými vládními protějšky a také na summitu EU–ČLR v Pekingu v listopadu 2007. K nejspornějším tématům náležely zejména nevyrovnaná obchodní bilance, dumping, nadměrný import čínského textilu a obuvi, nedostatečná ochrana výrobních tajemství a ochranných značek, zdravotní závadnost importovaných výrobků z ČLR a v neposlední řadě také stále neuspokojivá situace v oblasti lidských práv a vztah čínských úřadů k médiím. EU se také přidala k mezinárodnímu tlaku (USA, Mezinárodní měnový fond) na Peking k uvolnění kurzu jüanu, který kritické hlasy považují za dlouhodobě podhodnocený.

DÁLŇNÝ VÝCHOD V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: UDÁLOSTI, AGENDA

Nejvýznamnější politickou událostí byla v únoru 2007 cesta prezidenta V. Klause a ministra zahraničních věcí K. Schwarzenberga do Japonska. Prezidenta Klause přijal japonský císař s chotí a posléze také předseda vlády Šinzó Abe. V. Klaus vyjádřil podporu ČR pro stálé členství Japonska v Radě bezpečnosti OSN, zatímco japonská strana přislíbila podporu ČR pro post nestálého člena RB OSN.⁸ Při setkání na nejvyšší úrovni se jednalo o obchodních vztazích, v nichž existují na japonské straně netarifní překážky pro exporty, k japonským prioritám patří přípravy mezistátní dohody o sociálním zabezpečení. Součástí doprovodu českého prezidenta byla i mise podnikatelů. V průběhu návštěvy byla v Tokiu otevřena pobočka Hospodářské komory, která má napomáhat českým firmám v přístupu na japonský trh, který patří k obtížným exportním teritoriím. V. Klaus a K. Schwarzenberg se také setkali s představiteli místní podnikatelské federace Nikkei Keidanren a s vedoucím tajemníkem japonské vlády Jasuhisou Šiozakiem. Cílem setkání z české strany bylo usměrnit vzájemný obchod, ve kterém narůstá deficit České republiky. K otevřenosti českého trhu pro japonské výrobky neexistuje v Japonsku recipocita, ani s ohledem na platná pravidla mezi EU a Japonskem, které se zavázalo uznávat certifikáty EU, ale v některých případech tak nečiní.⁹

Téma hospodářských vztahů a zejména obchodních podmínek bylo také důvodem jedenáctidenní cesty delegace senátorů z Výboru pro veřejnou správu do Japonska, jež následovala o měsíc později. Konkrétní výsledky nejsou autoru známy.

Politické bilaterální vztahy ČR s ČLR jsou navenek korektní, leckdy spíše chladné a ambivalentní. Přesto se právě ČLR stala v roce 2007 z české strany ve sledované

oblasti DV nejčastěji navštevovanou zemí. Do ČLR se v dubnu vypravila delegace hejtmanů, vedená stredočeským zástupcem P. Bendlem (ODS), poté ministra zemědělství P. Gandaloviče (květen), v témže měsíci následovala také cesta ministra průmyslu a obchodu M. Římana za účasti skupiny podnikatelů. Za cíl zahraniční cesty si ČLR vybrala také skupina senátorů (červen), vedená místopředsedou Senátu J. Liškou a předsedou Hospodářského výboru Senátu I. Adamovičem (oba ODS). Společným tématem všech těchto hospodářských delegací bylo řešení nevyrovnané obchodní bilance a konkrétní hospodářské projekty. Do ČLR také později zaměřila delegace ČSSD, vedená předsedou J. Paroubkem.

V roce 2007 úspěšně pokračovala česká diskrétní diplomacie s Tchaj-wanem. Ačkoli ČR udržuje oficiální diplomatické styky pouze s ČLR v duchu tzv. „politiky jedné Číny“, kontakty s ostrovní zemí jsou velmi aktivní a plodné. V roce 2007 navštívili postupně Tchaj-wan předseda Výboru pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin Evropského Parlamentu M. Ouzký (dříve místopředseda EP), který byl přijat prezidentem Čchen Šuej-pienem.¹⁰ Později na Tchaj-wan zavítala také delegace Senátu Parlamentu ČR vedená jeho místopředsedou, P. Pithartem, a koncem roku také poslankyně Poslanecké sněmovny K. Jacques. Předsedkyně poslaneckého klubu Strany zelených (SZ) pro genderový internetový magazín *Gita* vyjádřila podporu Tchaj-wanu pro přijetí do OSN, ostatní česká média toto testování bdělosti čínské ambasády v Praze nenapodobila.¹¹

Ačkoli Vietnam nenáleží do oblasti Dálného východu, nelze se o vztazích s touto zemí nezmínit. Do ČR zavítal v září 2007 vietnamský předseda vlády Nguyen Tan Dung, kterého přijali předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu M. Vlček a také předseda vlády M. Topolánek a prezident V. Klaus. Vietnam v roce 2007 vykazoval 8% růst HDP, v témže roce také vstoupil do WTO a v důsledku toho učinil řadu opatření usnadňujících vstup zahraničních podnikatelů. Česká exportní strategie řadí Vietnam k prioritním zemím v Asii, v ČR také žije zhruba 40 000 Vietnamců, kteří představují třetí největší skupinu cizinců a nejpočetnější asijskou menšinu v ČR. Vietnamská menšina je ekonomicky úspěšná a životním stylem nejvíce (z asijských minorit) komunikativní vůči majoritní společnosti.¹² Při státní návštěvě v Praze se jednalo o výstavbě elektrárny ve Vietnamu (jižní provincie Tran Vinh), které oba premiéři vyslovili podporu. Projekt ČEZ (prostřednictvím dceřiné firmy Škoda Praha) šesti 500 MGW bloků v odhadované hodnotě 90 mld. Kč stojí před vypracováním *feasibility study*. ČR a Vietnam si také navzájem přislíbily podporu v kandidatuře nestálého členství RB OSN. O významu Vietnamu v české strategii svědčí otevření pobočky CzechTrade v Ho Či Minově Městě (listopad) a záměr EGAP a České exportní banky o zapojení do investičních projektů.

Hospodářský rozměr české zahraniční politiky vůči zemím Dálného východu

Hospodářský přínos zemí DV pro ČR spočívá především v investicích. Japonsko, Jižní Korea a Tchaj-wan patří k významným zahraničním investorům. Japonsko bylo od devadesátých let nejvýznamnějším asijským investorem v ČR, následováno Tchaj-wanem. V roce 2007 se na první místo (v rámci celé Asie) dostala Jižní Korea v souvislosti s realizací automobilky Hyundai v Nošovicích (Hyundai Motor Co.), jejíž

stavba započala v březnu 2007 a jejíž spuštění zkušební výroby se plánuje na září 2008.

Česká národní banka vykazuje za rok 2007 v kategorii přímých zahraničních investic (PZI) následující výsledky: 1. Jižní Korea 6,735 mld. Kč, 2. Japonsko 1,726 mld. Kč, 3. Indie 0,338 mld. Kč, 4. ČLR 0,257 mld. Kč.¹³ Tchaj-wan vykazuje ve statistice ČNB záporné hodnoty v důsledku reinvestovaného zisku, zatímco Čínská lidová republika se v roce 2007 poprvé stala v PZI významná, když do té doby její investice v ČR byly o číselný řád nižší ve srovnání s malou zemí Tchaj-wanem. V relaci PZI z Asie celkem (r. 2007) – 8,693 mld. Kč je podíl Jižní Koreje rozhodující.¹⁴ Vzrůst podílu ČLR a zejména Jižní Koreje lze připočítat na vrub obecně dobrým referencím ČR u investorů DV a také cílené podpoře vládních institucí, zejména CzechInvestu.

V oblasti obchodu se zeměmi DV výrazně převažují importy zboží do ČR nad exporty. Tento trend je společný všem zemím DV, které tradičně uplatňují vysokou míru ochrany vlastních trhů a praktikují proexportní politiku s podporou státu. *Exportní strategie České republiky pro období 2006–2010* explicitně doporučuje ČLR, Indii a Vietnam jako prioritní země, na které by se měla ČR v Asii (mimo Přední východ) orientovat.

V návaznosti na tuto Strategii existují další materiály ministerstva práce a obchodu, z nichž pro DV je významná *Strategie pro prosazování dlouhodobých zájmů ČR v Číně*. V souladu s touto koncepcí se postupně rozšiřuje pokrytí území ČLR a klade se větší důraz na práci na úrovni regionů. Konkrétním činem bylo otevření druhé pobočky CzechTrade v Číně v Čcheng-tu, hlavním městě provincie S'čchuan. Cílem je využít boomu v středo-západním regionu, kde čínská vláda počítá s prodloužením podpory zahraničních investic, která v přímořských provinciích musí být průběžně rušena v návaznosti na přijatá pravidla WTO. V případě Japonska, Jižní Koreje a Tchaj-wanu je relativně malý objem realizovaných exportů pochopitelný s ohledem na tradiční ochranu místních trhů a ekonomický nacionalismus. Podobnou politiku uplatňuje také ČLR, která ovšem s ohledem na svou lidnatost představuje potenciálně větší trh.

Údaje Českého statistického úřadu (ČSÚ) o zahraničním obchodě za rok 2007 jasně dokladují nízký podíl českých exportů do zemí Dálného východu, kde zejména 0,6 % na celkových vývozech ČR v případě Číny (Japonsko 0,4 %, Jižní Korea 0,2 %, Tchaj-wan 0, 1%, Vietnam 0,0) je neuspokojivý výsledek. Příslibem pozitivní změny je meziroční vzrůst českých exportů do ČLR (z 0,4 % na 0,6 %), podle odhadů český export do ČLR vzrostl o 70 %.¹⁵ Rubem této skutečnosti je markantní přírůstek deficitu obchodu s ČLR, v roce 2007 7,46 mld. USD, s pokračujícím trendem masivního nárůstu importů z ČLR, podobně jako v celé EU i u většiny členských zemí EU.¹⁶

Kulturní rozměr ČZP na Dálném východě

V Jižní Koreji, v Japonsku a na Tchaj-wanu je turistická návštěva Prahy módním hitem, roste počet vydaných víz do ČR. Japonci, tchajwanští Číňané a jižní Korejci projevují rostoucí zájem o českou kulturu. V Tokiu existuje první České centrum v Asii (od října 2006), které spadá pod Správu Českých center při MZV, česká kultura je na-

víc v Japonsku tradičně známa a ceněna, podobně jako naopak japonská kultura v Čechách, neboť kontakty nebyly v době studené války narušeny. Z korejského Soulu již existuje přímé letecké spojení do Prahy (Korean Air), v roce 2007 bylo dojednáno otevření další přímé linky z tchajwanské Tchaj-peje, které zahájí provoz v roce 2008. Jednání zprostředkovaly Taipei Economic and Cultural Office v Praze a Česká ekonomická a kulturní kancelář v Tchaj-peji a dále obě ministerstva dopravy mezi leteckou společností China Airlines, Letištěm Praha a Českými aeroliniemi. Český Úřad pro civilní letectví podepsal s tchajwanskými partnery *Dohodu o výměně přepravních leteckých práv*. I když jde *de facto* o dohodu mezivládní, neexistence oficiálních styků s Tchaj-wanem vyžadovala uzavření smlouvy jen na úrovni příslušných leteckých úřadů.¹⁷ Tchaj-wan v září 2007 také zrušil vízovou povinnost pro občany ČR pro pobyt do 30 dnů.

IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA AKTÉRŮ ČESKÉ ZAHRAŇIČŇNÍ POLITIKY VŮČI DÁLŇNÉMU VÝCHODU

Z hlediska podílu jednotlivých aktérů české politiky vůči uvedeným asijským zemím je třeba se na prvním místě zmínit o vládních institucích ČR. Kromě běžné exekutivní agendy je jejich posláním plnit reprezentativní funkci ceremoniálního charakteru, na kterou se v asijské politické kultuře klade důraz více než na Západě. Politická sféra na DV je také více prolnta s ekonomikou a staví na tradici osobních známostí a garancí. Úspěšnost českých vlád zaštitit významné ekonomické projekty, zejména v oblasti investic do energetiky, průmyslových podniků, bankovních a jiných finančních institucí, lze změřit jen obtížně a s odstupem – ekonomickými výsledky.

Dalším důvodem angažmá prezidenta, vlády, ministerstev (MZV, MF, MPO, MZ) a obou parlamentních komor je pokus nastolit nerovné podmínky v obchodě jako téma jednání na nejvyšší úrovni. Všechny asijské země DV, včetně navíc zmíněného Vietnamu, uplatňují ochranářskou politiku a očekávat jejich ústupky jen na základě verbálního apelu nemá naději na úspěch bez odvetných opatření a bez úsilí na úrovni institucí EU. V tomto směru lze hodnotit úsilí české strany na vládní úrovni jako stejně neúspěšné jako v předchozích letech. Státní oficiální návštěvy na nejvyšší úrovni tak jen formálně dovršují agendu, kterou připravila resortní ministerstva a MZV, tím méně lze soudit o praktických výsledcích návštěv poslanců Poslanecké sněmovny a Senátu.

Obecně ve vztazích ČR a jednotlivých zemí DV krystalizuje zajímavý kontrast, který jednak odráží stále lepší a srdečnější vztahy s Japonskem, Tchaj-wanem a Jižní Koreou (a také již s Vietnamem), a na druhé straně s Čínou, která se jeví v českém politickém a mediálním diskurzu problematicky. 9. 3. 2007 uspořádala v Poslanecké sněmovně parlamentní „Skupina přátel Tibetu“ konferenci v rámci festivalu „Dny Tibetu“, které se také zúčastnil vyslanec dalajlámy.¹⁸ U příležitosti výročí potlačení tibetského povstání v roce 1959 se 10. března také konala každoroční pietní akce „Vlajka pro Tibet“, kterou podpořilo doposud nejvíce obecních zastupitelství (319).

Tibetskou vlajku před vládním úřadem (MŽP) i přes oficiální protest velvyslanectví ČLR osobně vztyčil ministr pro životní prostředí a místopředseda vlády M. Bursík (SZ) v přítomnosti vyslance dalajlámy. MZV ČR prostřednictvím své mluvčí vyjádřilo podporu požadavku kulturní autonomie Tibetu a odmítlo oficiální protest ČLR.¹⁹ Jako projev určitého napětí lze chápat i odmítnutí vstupu pražskému primátoru čínskou pohraniční stráží do Tibetu. Pro svůj výstup na Mount Everest (červen) musel Pavel Bém i přes platné vízum ČLR zvolit trasu přes Nepál.

V oblasti českého exportu do ČLR ovšem statistika naznačuje oživení, které lze přičíst lepší nabídce českého zboží, aktivní pomoci CzechTrade (informační servis, organizace veletrhů, aktivní propagace českých firem, zprostředkovatelský a asistenční servis za státem dotovanou cenu, vytváření vlastní sítě osobních kontaktů pracovníků CzechTrade, cenné osobní zkušenosti). Pozitivem je rozšíření českého sortimentu a zkvalitnění nabídky.

Jako opatření s praktickým dopadem pro celý DV z iniciativy MPO (v návaznosti na *Exportní strategii ČR*) je třeba vyzvednout plošné rozšíření působnosti CzechTrade a CzechInvest. Nové kanceláře CzechTrade byly otevřeny v Čcheng-tu, v Ho Či-Minově Městě. Kromě toho dvě nové pobočky Hospodářské komory ČR vznikly v Soulu a v Tokiu. CzechInvest, klíčový aktér v hledání investorů v roce 2007, spustil v roce 2007 svoje webové stránky v korejštině.

Růst českých exportů do ČLR je současně provázen boomem nekontrolovaných importů z Číny, kterým česká strana z nepříliš známých příčin nikdy od roku 1989 nebránila. ČLR i po stupu do WTO uplatňuje ochranu svého trhu prostřednictvím nepřímých, netarifních nástrojů, stejně jako všechny ostatní země na Dálném východě. Autorovi není známo, že by kdy některá vládní instituce jen zauvažovala o odvetných opatřeních. Na oficiální úrovni česká strana pouze neustále vysvětluje své problémy s rostoucím obchodním deficitem, na což ČLR ani další asijské partnery nereagují. Liberální obchodní přístup vůči ČLR zachovává ČR i na půdě EU, i když některé členské země upřednostňují jiný postup. Když ovšem české vrcholné vládní a ministerské delegace naléhají na své asijské protějšky, aby napomohly vyrovnání českého deficitu, nemají šanci na podporu, protože vlády partnerských států stejně nemají moc účinně zasahovat do průběhu obchodu. V souběhu s podporou vládních institucí existují vlastní iniciativy jednotlivých ekonomických subjektů, které si s doporučením vládních agentur sjednávají vlastní kontrakty s asijskými partnery. Oživení zdola lze hodnotit jako nadějně, zvláště například v případě Číny, kde se české podniky začínají více prosazovat.

Česká liberální obchodní politika s ČLR na půdě EU zůstává nadále zachována,²⁰ bilaterální spory v obchodní agendě se přesunuly na úroveň Evropské komise, kde lze uplatnit stížnosti na nekorektní obchodní praktiky, dumping a porušování autorských práv. Významnější roli v tomto směru začínají hrát česká média a také úsilí – zatím ojedinělé – poslankyně EP Z. Roithové, která se angažuje v kauzách tohoto typu. Varováním do budoucna je vstup čínských automobilů na český trh. Zatímco textilní průmysl a podstatná část kožedělné a obuvnické výroby byly českou politikou obětovány, dovoz velmi laciných strojírenských výrobků do ČR představuje konkurenci v tradičně silné oblasti české ekonomiky. České automobily Škoda pronikly

ve větší míře na čínský trh jen díky zahájení výroby typu Octavia v rámci pobočky Volkswagenu v Šanghaji,²¹ tedy s pomocí silného německého partnera. Předtím musela ČR žádat každoročně o udělení dovozní licence, zato import levných čínských automobilů (firma Charouz, 2007) ničím omezen není. Systém česko-čínských obchodních vztahů je tedy nastaven způsobem, který raketový růst českého deficitu umožňuje. MPO problém deficitu nepokládá za natolik závažný, jak se na první pohled jeví, a zohledňuje především zájem českých dovozců, kteří importované komponenty a materiál z ČLR vyvázejí dále do zemí EU.²²

MPO nesignalizuje, že by liberální obchodní politika měla být přehodnocena, trvajícím argumentem kromě výše uvedeného je možnost odbytu v dalších regionech ČLR (střední a západní Čína).²³ Je otázka, zda se tato hypotéza naplní a do jaké výše bude deficit s ČLR akceptovatelný. Vláda a MPO se může časem dostat do situace, kdy bude muset jasně rozhodnout, do jaké míry je daný systém pro ČR výhodný, zejména pokud jednotliví aktéři vyvinou politický nátlak (představitelé výrobních odvětví, jednotlivé firmy, odbory).

Čínská lidová republika je některými představiteli (krajští hejtmani) kupodivu pokládána za významného investora, i když jasně větší investice doposud přicházely z Japonska, Jižní Koreje a Tchaj-wanu. Nic sice nebrání pozitivní změně,²⁴ která však platí i v případě již zmíněných zavedených investorů. Mírné oživení české podnikatelské činnosti v ČLR²⁵ lze považovat za příslib, prosadit se více v Číně bude představovat dlouhodobý proces a vyžádá si pokračování v racionálních formách státní podpory.²⁶

ČESKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA VŮČI DÁLNÉMU VÝCHODU VE VEŘEJNÉM, POLITICKÉM A MEDIÁLNÍM PROSTORU

I přes veřejná prohlášení a mediální ohlas existuje evidentní shoda a kontinuita v enormním zájmu obou velkých stran – ODS a ČSSD a také zejména KSČM o Čínu, vycházející z lobbistických zájmů,²⁷ v případě KSČM spíše omylem také z důvodů ideologických.²⁸ Mezi častými cestami do Číny a reálnými výsledky této „ceremoniální činnosti“ je však minimální prokazatelná souvislost. Dojednávání smluv, doporučování a osobní garance spadají do oblasti tajemství, která jsou součástí konexí v asijském stylu. Značná pozornost byla věnována výpravě delegace sociálně demokratické strany (zářní) vedené předsedou ČSSD J. Paroubkem do ČLR, kterou většina tisku hodnotila sarkasticky a která byla ještě doprovázena osočením ODS.²⁹ Expremiér Paroubek vyjádřil obavy, že současná vláda podceňuje význam Číny a maří úsilí předchozí vlády, která dosáhla zlepšení vztahů s Pekingem.³⁰ Česká média uváděla čínskou diplomatickou aktivitu v OSN jako jednu z hlavních příčin neúspěchu ČR v úsilí o místo nestálého člena Rady bezpečnosti OSN.³¹ Z těchto projevů českého mediálního diskurzu lze vyvodit, že se Čína a vztah českých politických stran k ní stává vnitropolitickým tématem a pokračuje tak trend, který předcházela parlamentním volbám v roce 2006.

ZÁVĚR

Obecně lze hodnotit vztahy České republiky se zeměmi Dálného východu v roce 2007 jako bezkonfliktní, většinou přátelské, s pokračujícím přílivem investic (Jižní Korea, Japonsko) a směřující k mírnému nárůstu českých exportů. Z hlediska podílu jednotlivých aktérů plnily vládní instituce nezbytnou reprezentativní roli, zatímco největší zásluhu na ekonomických výsledcích mají vládou zřízené agentury CzechTrade a CzechInvest. Jako příznivý trend lze zhodnotit rostoucí decentralizaci (role obcí, regionů při jednání s asijskými partnery) a aktivitu jednotlivých ekonomických subjektů, které si s pomocí vládních agentur nebo i bez nich dokáží hledat partnery samy a dokáží se lépe než v předešlých letech orientovat v terénu, jak dokládá zejména 70% růst exportů do ČLR.

Zájem asijských investorů a obchodních partnerů zatím trvá, pozice ČR v oblasti turismu a kultury posiluje. Existuje tedy příležitost pokračovat v započatém trendu a naučit se lépe využívat možností. Pro posílení českých exportů je největší výzvou ČLR, mimo oblast DV zejména Indie a Vietnam. Negativem je obchodní deficit se všemi partnery z oblasti DV a jejich exportní konkurence, ohrožující česká produktivní odvětví. Z hlediska českého vnitropolitického vývoje lze konstatovat, že se Čína stává politickým tématem – jako jediná země z celého sledovaného regionu DV.

Poznámky

- ¹ *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003–2006*, s. 13–14.
- ² *Programové prohlášení vlády*. Vláda ČR. On-line: (www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20840, přístup 2007).
- ³ Asie bez Předního východu, tj. střední, východní a jihovýchodní Asie, od Kazachstánu a Afghánistánu až po Japonsko, Indonésii a Filipíny (bez Tichomoří).
- ⁴ Interview s představitelem MZV ČR, teritoriální odbor pro oblast Asie a Pacifiku.
- ⁵ ČLR, Rusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Turkmenistán, Tádžikistán, statut pozorovatelů – Indie, Pákistán, Mongolsko, Írán.
- ⁶ *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament (COM 2006): EU –China: Closer Partners, Growing Responsibilities*, Brussels, 24. 10. 2006. Viz též např. Berkovsky, Axel: *Europe Gets Tough on China*. Far Eastern Economic Review, No.1, Jan/Feb, 2007, s. 42–44; Shambaugh, David: *China-Europe Relations get Complicated*. Global Politics, The Brookmngs Institute, 2007. On-line: (www.brookings.edu/fp/cnaps/commentary/shambaugh20070501.htm).
- ⁷ Komisaři pro zahraniční obchod, ochranu spotřebitelů, zahraniční politiku.
- ⁸ *Japonsko a Česko se podporují v ambicích v radě bezpečnosti OSN*. Česká tisková kancelář, 14. 2. 2007.
- ⁹ *Klaus se Schwarzenbergem zahájili návštěvu Japonska*. Česká tisková kancelář, 13. 2. 2007; *Hospodářská komora otevřela v Tokiu pobočku*. Česká tisková kancelář, 13. 2. 2007.
- ¹⁰ Jednalo se prakticky o nejvýznamnější politickou návštěvu z ČR, kromě exprezidenta Havla v r. 2004.
- ¹¹ *Jacques: Tchaj-wan by měl být přijat do OSN*. Gita. On-line: (www.ta-gita.cz/publicistika/jacques-tchaj-wan-by-mel-byt-prijat-do-osn/). Dle téhož zdroje celý poslanecký klub SZ a poslanec ODS

- M. Benda podepsali výzvu podporující přijetí Tchaj-wanu do OSN, SZ také potvrdila petici pro vstup Tchaj-wanu do Světové zdravotnické organizace.
- ¹² Při Radě vlády pro národnostní menšiny je od r. 2007 stálý zástupce vietnamské komunity v ČR. Svaz Vietnamců v ČR existuje již osm let. *V radě vlády pro menšiny bude zasedat Vietnamec*. Česká tisková kancelář, 13. 11. 2007.
- ¹³ Česká národní banka, *Přímé zahraniční investice do ČR za rok 2007*. On-line: (www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_balance_stat/pzi/pzi_2007_toky/index.html2). Zaokrouhleno na tři desetinná místa (RF).
- ¹⁴ Tamtéž.
- ¹⁵ Rozhovor s Petrem Vávrou, ekonomická sekce ZÚ ČR v Peking, 2007.
- ¹⁶ Údaj za období leden–listopad 2007, ČSÚ: *Zahraniční obchod za leden až říjen 2007 podle zemí*. On-line: ([www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/AA0027780C/\\$File/6001071001.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/AA0027780C/$File/6001071001.pdf)).
- ¹⁷ *ČR podepsala s Tchaj-wanem dohodu o letových službách*. Česká tisková kancelář, 10. 10. 2007.
- ¹⁸ Členy Skupiny jsou poslanci všech politických stran, kromě KSČM. Viz webové stránky členky SZ K. Jacques, iniciátorky vniku „Skupiny přátel Tibetu“ v Poslanecké sněmovně, viz www.katerinajacques.cz, citováno 9. 3. 2007. Viz též Česká tisková kancelář, 9. 3. 2007.
- ¹⁹ *Bursík rozlobil Čínu: nad ministerstvem vlaje symbol Tibetu*. Hospodářské noviny, 9. 3. 2007.
- ²⁰ Rozhovor s Alešem Uchytilem, MPO; Zuzanou Roithovou, poslankyní EP; Alešem Červinkou, CzechTrade v Šanghaji; Petrem Vávrou, Ekonomická sekce ZÚ v Peking, 2007.
- ²¹ Výroba zahájena v r. 2007, plán do konce roku 35 000 kusů. V roce 2008 již 100 000.
- ²² Tlapa, Martin: *Náš obchod s Čínou trochu jinak*. Právo, 30. 7. 2007.
- ²³ Tamtéž.
- ²⁴ Příklad investice čínské firmy Changhong v Nymburku, která zahájila v r. 2007 výrobu plochých obrazovek.
- ²⁵ Rozhovor se zástupci CzechTrade v Šanghaji a Ekonomické sekce ZÚ v Peking, listopad 2007.
- ²⁶ Slabá pozice ČR v ČLR je dána souhrnem faktorů – transformačními problémy, protekcionismem ČLR, malou konkurenceschopností českých výrobků, silnou konkurencí i doposud nedostatečnou známostí českého zboží.
- ²⁷ Významným účastníkem relevantních vládních delegací (též prezidenta V. Klause v ČLR v r. 2004) byla kupříkladu finanční skupina PPF, která se v Číně pustila do odvážných nákupů rizikových pohledávek a úvěrových činností. Nyní chystá mj. vstup do Nanchang Commercial Bank (hl. město prov. Ťiang-si, městská banka), a do Three Gorges Bank v Čcheng-tu (hl. město prov. S'čchuan). Viz např.: *PPF v roce 2007 rozšiřuje své aktivity, Kellnerova PPF míří na čínský bankovní trh*. Česká tisková kancelář, 18. 2. 2007; *Říman bude v Číně jednat o zakázkách pro české firmy*. Česká tisková kancelář, 22. 5. 2007.
- ²⁸ Současná Čína je spíše diktaturou pravicového typu než socialistickým státem.
- ²⁹ Místopředsedkyně parlamentu M. Němcová (ODS) naznačila možné spojení mezi firmou sponzorující ČSSD, která má podnikatelské zájmy v Číně. Viz *Paroubek v Číně podpořil sponzora ČSSD*. Lidové noviny, 25. 9. 2007. Výtka se týkala firmy ECM Group, která investuje do výstavby nemovitostí.
- ³⁰ Rozhovor s Jiřím Paroubkem, 2007; viz též např. *Vztahy ve hvězdách*. Rozhovor s J. Paroubkem pro *Ekonom*, č. 5, 1.–7. 2. 2007, s. 38.
- ³¹ *Drtivá prohra na půdě OSN, tvrdí ČSSD*. Hospodářské noviny, 18. 10. 2007. Článek cituje místopředsedu vlády M. Bursíka, který byl hlasování v OSN přítomen a pro HN výslovně zmínil lobbying ČLR v neprospěch ČR.